

מכון
סמיכה

גיוש
ככל אחד

נורם
החכמה

עולם ההלכה

גיליון פ"ח | שבת קודש פ' האזינו | ראש השנה תשפ"ז

עולם התשובה

Simcha and Yirah on Rosh Hashana: Understanding Why Hallel Is Omitted

Rabbi M.M Prescott Rosh Yeshiva Machon Smicha

Amid the bustle of the season, we don't always find the time to reflect on what makes Rosh Hashana so remarkable. Rosh Hashana is the culmination of the avodah of Elul in general, and the selichos, in particular, carrying us directly into the Yamim Noraim. The nusach hatefillah, the niggunim, the white paroches, all usher in an atmosphere of solemnity, evoking the Yamim Noraim feeling ingrained in us since childhood, woven into our identity as ovdei Hashem.

Yet there is a striking paradox in Rosh Hashana that, on reflection, feels incongruous. Rosh Hashana is one of the moadei hashana — a Yom Tov. We have a festive seudah, wine, meat, delicacies, and desserts; the mood, by rights, should be that of Yom Tov. How does this sit alongside the solemnity of the Yamim Noraim?

Beyond the many minhagei Rosh Hashana — in tefillah and otherwise — that lend the day its serious character, one halacha stands out clearly already in the Gemara, where Chazal deliberately impress upon us the tone of the day: Hallel is not said.

The Gemara (Arachin 10b) asks why. After all, Rosh Hashana is a Yom Tov possessing the prerequisites for Hallel — the Torah calls it a mo'ed, and it has an issur melacha like any other Yom Tov. Why, then, is Hallel omitted?

Rabbi Avahu answers: the malachei hashareis say before Hashem, "Ribono shel Olam, why does Yisrael not recite Hallel before You on Rosh Hashanah and Yom Kippur?" He replies, "Is it conceivable that the King sits on the throne of judgment, with the Books of Life and the Books of Death open before Him, and Yisrael should be singing before Me?"

The Rambam (Hil. Chanukah 3:6) codifies this Chazal succinctly: "Rosh Hashanah and Yom Kippur do not have Hallel, because they are days of teshuvah, awe, and fear — not days of simcha yeseirah."

The Chakirah: Gavra or Zman?

What precisely about Hallel is incompatible with Rosh Hashana? The question can be framed as a chakirah: does it stem from the gavra or from the zman? Is it that the person in a solemn frame of mind is unfit to recite Hallel? Or perhaps there is no requirement that the one reciting be b'simcha; rather, for a day to generate a chiyuv of Hallel, it must be one of unmitigated simcha. Rosh Hashana, being a day of judgment, does not qualify as a mechayeiv.

A practical nafka minah emerges: if Hallel is recited on a day of simcha, but a particular individual is himself in a halachic status of non-simcha — an avel, for instance — is he obligated in Hallel?

The Magen Avraham (131:10) brings a machlokes among the early poskim on this point. The Rokeach and the Sefer Tanya (a halachic work of one of the

עולם ההלכה

הרב חיים אברהם זאקסמנסקי ר"מ במכון סמיכה ורב דק"ק השיבנו ניו יורק

בענין הכנסת עיתונים - שיש בתוכם דברי תורה - בבית הכנסא ומהו לזרקם באשפה

כתב המחבר [סימן פ"ה סעיף ב']- אפילו להרהר בדברי תורה אסור בבית הכנסא ובבית המרחץ ובמקום הטנופת, והוא המקום שיש בו צואה ומי רגלים. הגה ואפילו הלכות המרחץ אסור ללמוד במרחץ (ר"ן פרק כירה ובית יוסף בשם ארחות חיים). דברים של חול מתר לאמרם שם בלשון הקודש. וכן הכנויים כגון רחום, נאמן, וכיוצא בהם מתר לאמרם שם, אבל השמות שאינם נמחקין אסור להזכירם שם. ואם נזדמן לו שם להפריש מדבר האסור מפרש, ואפילו בלשון הקודש ובעניני קדש. הגה ובמקום שמתר להרהר בו בדברי תורה מתר לפסק דין, ובלבד שלא יאמר טעמו של דבר (ר"ן פרק קמא דשבת ובפרק כל הצלמים). אפילו להרהר בדברי תורה אסור בבית הכנסא- מצוי מאוד בזמננו עיתונים וכתבי עת המיעודים לדברי חולין וחדשות ובכל זאת מוגבל בו מדור מיוחד בשביל דברי הלכה ומוסר, וגם לפעמים הם כותבים שם השם בלשון לע"ז כמו גא"ט וכדו'. וידוע שרוב בני אדם קוראים העיתונים אלה בבית הכנסא ונזרקם לאשפה אחר שקראו אותם, ויש לעיין אם שרי למעביד הכי או דילמא יש כאן איסור של איבוד ובזיון כתבי קודש.

מוחק שם השם

קודם כל יש להקדים במקור האיסור של ביזוי כתבי קודש- איתא בקרא (דברים ב, ד): "לא תעשון כן לה' אלקיכם", ודרשו חז"ל במסכת מכות (כב.) שהמוחק את השם לוקה, ואזהרתיה מזה הכתוב בעצמו. וכמו כן כתב החינוך במצוה תל"ז והרמב"ם בהלכות יסודי התורה (פ"ו הלכה א') דהמאבד שם מן השמות הקדושים הטהורים שנקרא בהן הקב"ה לוקה מן התורה.

איבוד כתבי קודש איסור דאורייתא או דרבנן

וכל זה הוא רק במאבד שם השם, אבל עדיין עלינו לבאר אם המוחק ומאבד כתבי קודש (שאינו בו אזכרות כלל) אם יש כאן איסור דאורייתא או דרבנן. וראיתי בשו"ת תשב"ץ (ח"א סימן ב') שכתב חז"ל: "ואחר שנתפרש זה יש לי לפרשו, שלא נאמרו דברים הללו אלא בשם מן השמות, שבכל מקום שהוא כותב המוחק והמאבדו לוקה. אבל בשאר כתבי הקודש שאינם בהם אזכרות כלל, המוחק והמאבדן אין לוקין עליהם, דמהיכא תיתי, דהא קרא לא אמר אלא ואבדתם את שםם לא תעשון כן לה' אלקיכם, אבל כתבי הקודש שאינם בהם שם מנא לן דאסירי", יעו"ש שהאר"ך דעכ"פ יש כאן איסור דרבנן ע"ש.

וכמו כן כתב הרמב"ם בהלכות יסודי התורה (פ"ו ה"ח): "כתבי הקדש כולן ופירושיהן וביאוריהן אסור לשרוף אותן או לאבדן ביד. והמאבד ביד לוקה מכת מרדות". ומבאר דס"ל דעיקר איסור שריפת ואיבוד כתבי קודש אינו אלא מדרבנן ורק על שריפת ואיבוד אזכרות לוקה מה"ת אבל בכתבי קודש אינו לוקה רק מכת מרדות דז"א אלא מדרבנן. [ואגב עיין בשו"ת רדב"ז ח"ד ס' מ"ה דפשיטא ליה, שהרמב"ם מייירי כאן, באם שכתבי קודש כאלה נכתבו אפילו בכתב ובלשון לע"ז]. וכ"כ הגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל בשו"ת עין יצחק אורח סימן ה'. וכן בשדי חמד (ח"ד דף 74) הביא את מהושת חסד לאברהם והספר אבן שתיה דהמוחק כתבי קודש אינו עובר אלא איסור דרבנן ע"ש.

אמנם עיין במגן אברהם (ס' קנ"ד ס"ק ט') שכתב דדעת הרמב"ם בספר המצות דהמאבד כתבי קודש קעבר על איסור תורה אף אם אינו מוחק את שם השם, חז"ל: "ה"ה בכל תשמישי קדושה דהוי בכלל לא תעשון כן לה' אלקיכם וכו' כמ"ש ססי' קנ"ב וכן כתב הרמב"ם במצות לא תעשה סימן ס"ה שהמאבד כתבי קודש עובר בלאו [ודיוקו הוא ממה שכתב הרמב"ם שם: "שהזהירונו מנתון מאבד בתי עבודת האל יתעלה ומאבד ספרי הנבואה ומלמחוק השמות הנכבדים והדומה לזה" ומבאר דגם על כתבי קודש, וכמו ספרי הנבואה, יש לאו"].

אכן נמצא לפי דברי המג"א דדברי הרמב"ם סתרי אהדי דהרי מבואר בהרמב"ם ביד דאין כאן אלא איסור דרבנן, אכן בספר המצות הרי מבואר דיש כאן איסור תורה. ובאמת בשו"ת עין יצחק הנ"ל הביא דברי המג"א ודחה: "אבל ע"כ מוכרע לומר דעיקר איסור איבוד כתבי קודש אין זה רק מדרבנן וכמו שהוכיח הרשב"ץ שם, והא שכתב הרמב"ם במנין המצות דאין מאבדין כתבי קודש שנאמר לא תעשון כן וכו' ע"כ דקאי בכתבי קודש דכתובים בהם אזכרות והרמב"ם שם קיצר בזה".

וכדאי לציין דבספר שדי חמד העיר דאף דלשון הרמב"ם מוכיח כן [שהרי כתב ... והרי דתנא וחדר מפרש דמה דאמר שהזהירונו מאבד ספרי הנבואה הכונה שלא נמחק את השמות] אלא דמלשון הרמב"ם במנין מצות (שבתחלת ספר היד) מצות לא תעשה סימן ס"ה מוכיח בהיפך שכתב בזה הלשון: "שלא לאבד בית

מבין סמיכה – עולם ההלכה נגיש לכל אחד

המקדש או בתי כנסיות ובתי מדרשות וכן אין מוחקין השמות המקודשין ואין מאבדין את כתבי הקדש שנ' אבד תאבדון וכו' ואשיריהם תשרפון לא תעשון כן לה' אלקיכם". והרי הוא כמבואר דהמאבד כתבי הקדש אף שאין בהם שמות קאמר דעובר בלאו זה. ועוד דממפלגניהו לתרי ואמר בתחלה אין מוחקין [השמות המקודשין] ואין מאבדין [את כתבי הקדש] ע"כ א"א לפרש כהעין יצחק. והנכון הוא מה שכתב הגאון רבי יצחק אלחנן בעצמו (שם אות כ') דהרמב"ם במנין המצות הנ"ל כולל גם דברים שהם מדרבנן^[1]. שהרי הסותר אבן מביהכניס ומביהמ"ד אינו עובר מן התורה ונקיט לה, וכן יש לומר המאבד כתבי הקדש שאין בהם אזכורת דמדרבנן הוא, וכמו שמבואר בדברי המרב"ם שבהלכות יסודי התורה הנ"ל, עכת"ד השדי חמד.

שם השם בלע"ז

ונמצא לפי זה דעיתונים אם יש להם שמות השם ממש אז יש איסור תורה לאבדן, וברור דאין להם אלא פסקי הלכות ומוסר, יש להם עכ"פ דין כתבי הקודש ואסור לבזותם ולמוחקן מדרבנן. וכיון דמצוי דכותבים בהם שם השם בלע"ז וכמו גא"ט א"כ עלינו לבאר אם יש איסור מחיקת ה' בכתביה לועזית.

הנה מרן הבית יוסף בבדק הבית (ס' רע"ו) הביא מהספר ארחות חיים: "לא שנה האם נכתב בכתביה גסה או בכתביה משק"ט או אפילו בכתביה של גויים או מציירים במשי ע"י תפירה אסור למחוק". וממה שכתב דאסור למחוק שם השם הנכתב בכתביה של גויים משמע לכאורה דאיירי בשם בלע"ז (וכמו גא"ט) ואפילו הכי יש איסור תורה [וכעין מה שכתב בספר אורים (ס' כ"ו אות ב')]. ובעונותינו הרבים רוב המוני עם אינם נזהרים ואומרים בלשון אשכנז גא"ט זאל איהם שטראפין, גא"ט זאל איהם שלאגין, ועוברים לאו של תורה", והרי מבואר שגם כינוי השם בשאר לשונות יש לו דין שם, ועוברים על לאו של תורה כשאומרים אותו^[2]. אמנם ראיתי בשדי חמד (ח"ד דף 84) שביאר דלא זו הדרך בהבנת הארחות חיים, דהוא איירי במי שכתב השם בלשון הקדש אלא שהכתב הוא כתב נכרים [ולא כתב אשורית] בזה הוא דאסור למחוק אבל אם כותב השם בלשון חול מודה שמוותר למחוקו, דאינו שם כלל. וכמו שכתב הש"ך (ס' קע"ט ס"ק י"א) וז"ל: "השם בלשון הקדש הוא שם אבל בלשון חול אינו שם כלל והגע עצמך דהא מותר למחוק שם שנכתב בלשון חול כגון גא"ט בלשון אשכנז או בוג' בלשון פולין ורוסיא וכו' וכו'".

ובאמת כיון הש"ך להתשבץ הש"ך הנ"ל שכתב: "האזכורת מתורגמות מותר למחוק לפי שאין איסור למחוק אלא ז' שמות המפורשים בפי' שבה"ע, ואילו היה אסור למחוק תרגום שלהם היה יותר מזה, ולא עדיף תרגום שלהם משארי כנויות דמות למחוק, והרמב"ם ז"ל כתב כי השמות שהם בשאר לשונות דינו כגויים לענין שבעה", עכ"ל. [אכן עיין בספר קסת הסופר (מבעל הקצור שלחן ערוך) בסימן י"א ס"ק ה' שכ' בשם ספר מלאכת שמים דאפילו נכתב בכתב גלית יש בו קדושה וכתב על הש"ך הנ"ל דדבריו תמוהין ע"ש]. וכ"ז במה שנוגע למחיקת השם, אמנם אסור לאבד הכתב דהוי בכלל כתבי קודש דאסור לאבדן ולמוחקן מדרבנן וכו' שבהאנו לעיל מהרמב"ם.

זריקת העיתונים לאשפה גרע יותר ממחיקתו

ונחזור לנד"ד כיון שיש בעיתונים דברי תורה ואף פעמים שמות השם בלע"ז א"כ דינם ככתבי הקדש ואסור מדרבנן לאבדן, ואף שהתורה כתובים בלע"ז יש לאסור וכמו שבהאנו לעיל מהרמב"ם (הובא דבריו ג"כ בגליון מהרש"א ריש ס' רפ"ג). ולענין לזורקם לאשפה וגם הכנסתם לבית הכסא^[3] גרע טפי ממחיקה, ויסוד זה מבואר מהשדי חמד שהביא דברי האוירים דמה שנהגו לכתב בכל שטרי חוב אד"ע (והוא לשון צרפת כינוי עם ה') הוא טעות גדולה, דכיון דבביתו של מוטלים באשפה יש לאסור. והקשה השדי"ח דלכאורה זה נגד הש"ך (דתרגום השם אין להם קדושה ומותר לאבדן). ותייץ דיש להבדיל כי ודאי להיות השם מוטל באשפה גרע ממחיקתו שהיא לשעה ובסתר, אבל כשרשם מוטל באשפה הוא בזיון גדול ותידיר, ולכן אף שמותר למחוק אין להביאו לידי גנאי גדול כזה. וכעין זה כתב המשנה ברורה (ס' פ"ה ס"ק י') בזה הלשון: "וכל שכן השמות שאינם נמוחקין אסור לאמר שם אפילו בלשון לע"ז, כגון גא"ט בלשון אשכנז או בוג' בלשון פולין ורוסיא וכהא' גוונא, שאף ששם זה אין בו קדושה באותיות כתיבתו ומתר למחוק (ובדעת הש"ך הנ"ל), מ"מ יש משום בזיון בהזכרתו במקום טנפת".

ולכן יש לאסור הכנסת עיתונים, שיש בהם דברי תורה, לבית ולכן וכן לזורקם אח"כ לאשפה דזה חשיב בזיון גדול, יותר ממחיקתו ושריפתו וכמו שכתב בשו"ת לב יהודה (חלק יו"ד ס' ע"ד). ובאמת כבר צווחו קמאי על אותם עורכי עיתונים וכתבי עת שאין נזהרין מלשלב בתוך מאמרי חולין גם מאמרי תורה ומוסר ומכשילים בזה את הרבים, דהמון העם אין שומרים על עיתונים

אלו בקדושה, ואתי לידי מכושלו. וכן האריך במחאה זו בשו"ת זקן אהרן (מהדורא טנינא סימן ע') וז"ל שם בסוף. "א"כ מאן מפסיד ומאן מתיר להדפיס לכתחלה כתבי הקדש וגם אזכרות ע"מ לשורפן ולאבדן אח"כ דאין בזיון גדל מזה שמאבדן ובמקום שידוע שודאי יהא מוכרח לאבדן מי שרי להביאם לכתחלה לידי איבוד וכו' וכ"ש בנ"ד דרובא ככולם גלויני מה"ע אינם לא מהנקברים ולא מן הנשרפים אלא מוטלים באשפה בבזיון ועושים בהם כל תשמישי בזוי איך יעלה על הדעת להתיר זה לכתחילה, כל גופא מרתע בי בראותי הפרצה הנוראה הזאת אשר גם העתונים החרדים לא ינקו מזה", יעו"ש שהאריך בזה. אכן ראיתי שמקצת מהפוסקים רצו ללמד זכות מכמה טעמים, ובגלל שעל כל טעם וטעם יש לדון ולפקפק, טרחתי להאיתק כולם כאן להקל על המעיין.

הזקן אהרן

שמות וכתבי קודש שנכתב שלא בכוונת קדושתו

הנה איתא בהגהות מיימונית (ריש פרק ו' מהכות יסודי התורה): "כתב רא"מ (יראים השלם ס' שס"ו) ואם כתב אותיות של שם ולא נתכוין לקדשם בכתביהו אין בהן קדושה כדתניא בהבונה (קד:) ובמנחות הרי שהיה צריך לכתוב את השם וכו' עד וחק"א אין השם מן המובחר אלמא דבעינן כונה".

וכן דייק בספר עבודת המלך על הרמב"ם (הלכות יסודי התורה פ"ו ה"ח) מדברי הרמב"ם דס"ל בכתב אותיות של שם ולא נתכוון לקדשם דאין בהם קדושה, וכדעת הגהות מיימונית הנ"ל, דהרי הרמב"ם שם כתב וז"ל: "כתבי הקדש כולו ופירושיהו וביאוריהו אסור לשורפם או לאבדם ביד והמאבדן ביד מנין אותו מכת מרדות. במה דברים אמורים בכתבי הקדש שכתבם ישראל בקדושה אבל אפיקורוס ישראל שכתב ספר תורה שורפין אותו עם האזכרות שבו. מפני שאינו מאמין בקדושת השם ולא כתבו לשמו אלא שהוא מעלה בדעתו שזה כשאר הדברים והואיל ודעתו כן לא נתקדש השם. ומצוה לשורפו כדי שלא להניח שם אפיקורוסים ולא למעשיהם. אבל עובד כוכבים שכתב את השם גונוזי אותו. וכן כתבי הקדש שכלו או שכתבן עובד כוכבים יגנוזו", ועכ"פ מבואר מדבריו דשם שנכתב שלא בקדושה (כמו ס"ת של אפיקורס) מותר לאבדן^[4]. הובא דבריו בס"ד (יו"ד ס' רע"ו ס"ק ב') ה"רדב"ז (ח"א ס' ע"ז) והתשבץ (ח"א ס' קע"ז).

וכן נראה מדברי הש"ך (ס' רע"ו ס"ק י"ב) שכתב וז"ל: "וכן שם של קודש שלא נכתב לשם קדושה מותר למחוק לצורך תיקון דוקא אבל לגז ולגזן שרי אפי' שלא לצורך תיקון אבל בנכתב לשם קדושתו אפי' לגז ולגזן לצורך תיקון אסור". ומוכח דסב"ל להש"ך ג"כ דהעיקר הוא דכל זמן דלא נתקדש השמות אין עליהו איסור למחוק. וביאר הגאון רב יצחק אלחנן זצ"ל בשו"ת עין יצחק דס"ל להש"ך דמדרבנן יש איסור עליהם אף שלא נכתב לשם קדושה

וע"כ התיר למוחקו לצורך תיקון דוקא, דאם היה ס"ל דאיסורו הוא מה"ת (בשמות שלא נתכוון לקדשם) א"כ היה לו לאסור אף לגז ולגזן לצורך תיקון ג"כ וכמו שכתב הש"ך בנכתב לשם קדושתו.

וביאר עוד דכיון דאמרינן בשמות השם דעיקר איסורו הוא מה"ת דשנכתב שלא בקדושה דאז איסורו נחלש אינו אלא מדרבנן. א"כ בכתבי קודש דאין איסורו אלא מדרבנן (וכו) שביארנו לעיל מהרמב"ם, א"כ יש להתיר למוחקו כשנכתב שלא בקדושה, וז"ל: "ואף הש"ך ביו"ד דכתב בשמות שלא נכתבו בקדושה דאסור למחוק רק לצורך תיקון דוקא זה אינו רק מדרבנן, אבל בכתבי קודש דעיקר איסורו אינו אלא מדרבנן ע"כ היכא שהתנו בפירוש שלא יחול עליהם קדושתו מוכח דס"ל להרמב"ם דאף איסור דרבנן ליכא עלייהו ומותר לשורפו, ולא מצינו חולק על הרמב"ם בזה כלל וכו' א"כ גש"ג בכתבי קודש היכא דאין בהם שמות (ואפילו יש בהם שמות בלע"ז) שאין איסורו אלא דרבנן וכו" (ל) דהיכא דהתנה בפירוש דלא יחול עליהם דין קדושה כלל דאין איסור לשורפן כלל".

וע"פ זה יש לומר בנד"ד דמצינו עצה לתקן הדבר שלא יהיה שום חשש היינו להתנות בפירוש בעת שנדפסין העלים הראשונים שיאמר בפיו בפירוש שלא יחול עליהם דין קדושת כתבי קודש, ועיין בשו"ת מנחת יצחק (ח"א ס' י"ח) שהוסיף: "ובזה נראה דבנד"ד לענין עתונים אף דלא התנה כהתנה דמי, וכעין שהביא שם מן המ"ב בסי' ק' והובא במג"א (ס' של"ד סקכ"ד), גבי הנך גליונות דכיון דנהגו כן הוי כאילו התנו עליהם מתחילה שלא יחול עליהם קדושה, כ"כ בהנך עתונים דנעשו להשמייע חדשות ושאר דברי חול, ובנתיים כתבו איהו דב"ת, בודאי הוי כאילו התנה עליהם מתחילה שלא יחול עליהם קדושה". אכן אף אם נניח דבעתונים דידן אמרינן דכאילו התנה בפירוש שלא יחול עליהם קדושה, אף זה לא מהני אלא למוחקו ולשורפו אבל להשתמש בהנך כתב הקודש תשמיש של בזיון אין להתיר וכמפורש בדברי העין יצחק. וא"כ עדיין לא מצינו היתר להכניס עיתונים לבית הכסא [5] ולזורקן לאשפה כיון דהוי תשמיש של בזיון.

ב. אם יש בספרים נדפסים קדושת שם ה'

הנה כבר ביארנו לעיל בסימן י"א פרק ד' דנחלקו הפוסקים אי מעשה הדפוס נחשב ככתביה מעליא ואם כשר היא לכתביה ספר תורה וגיטין, ע"ש באריכות. אכן אף לדעת האוסרים דאינו נחשב כתיבה עדיין אסור לבזותם, וכמו שכתב המהרש"ם (שו"ת ח"ג ס' שנ"ז) דענין הפאטאגראפא גרע טפי מדפוס ואפ"ה "אין להקל דאכתב איכא בזיון כתבי קודש". וכן מוכח מדברי הערוך השלחן, דהרי ביו"ד (ס' רע"א סל"ט) ביאר דעד כאן לא נחלקו, אלא בדפוס שבימיהם, שמאחר שהיה נעשה בכח אדם, ובזה נטו כמה פוסקים הנ"ל להכשיר, דהוי דומיא דכתיבה, שלא כן בזמננו, שהדפוס נעשה ע"י כח החשמל, וכח כוחו, וכמה גורמים עד אין סוף, עד שאין כח אדם מעורב בו כלל, וזולת הכנת הנייר והדיו וכדומ', פשיטא דבדפוס כזה, לא עלתה, ולא יעלה על דעת אדם להתיר. והמענין שם יראה שמסיים דנהי דאינו קדוש כקדושת ס"ת, אבל קדושה מיהא יש בהן ואסור לשורפו ולהשתמש בהן תשמיש בזוי ע"ש. וא"כ עדיין אין להתיר להכניס עיתונים (שיש בתוכם דברי תורה) לבית הכסא ואח"כ לזורקם לאשפה, דהרי זה נחשב כתשמיש בזוי, ואין להתיר וכו"ל.

ג. מונחים בכיס

הנה נשאל הרדב"ז (ח"ג ס' תקי"ג) אם מותר להכניס לבית הכסא בכתבים אשר יש בהם מדברי תורה והם מונחים בפאלדיקיר"א האם נאמר כי הוא רשות בפני עצמו או לא. והשיב: "האי מילתא ענינא בה עובדא בנפשאי דלפעמים יתנו לי בשוק שאילה או ענין שיש בו תורה ואני מניח אותו בתוך המצנפת או בפאלדיקיר"א עד אשר אבוא אל הבית לעיני כל ואני נכנס לביהכ"ס ואיני חושש. וגדולה מזו כי יש לי ספר קטן מאוד שיש בו רמזי תרי"ג והוא לעולם מונח אצלי בפאלדיקיר"א ואני נכנס לביהכ"ס כדי שיהיה מוכן לקרות בו בחוץ וכו' כללא דמילתא מותר להניח כתבים שיש בהם עניינים של תורה בתוך בפאלדיקיר"א או בתוך חיקו ולא זו בלבד אפי' משניות או רמזים בקובץ קטן או סידור וכיוצא אחרים ויכנס בהם לביהכ"ס והואיל והם מכוסים, ולפי ההלכה אפי' כתובין אשורית אבל למעשה בזמן שהם כתובין פרויבנצ'אל או מעאל"ק, ועל זה אני סומך לעשות מעשה בעצמי". וכ"כ המגן אברהם (הובא במשנה ברורה סימן מ"ג ס"ק כ"ה) דמותר להכניס שמות לבית הכסא ובלבד שתהא מכוסה.

אמנם עיין שם במשנה ברורה שהביא דעת האליה רבה דבעינן דוקא כיס בתוך כיס, וכ"כ המהרש"ם הנ"ל מהמלבושי יו"ט על הלבוש סימן מ' שהביא בשם תשבץ"י דכתבים שיש בו דברי תורה צריך ליתנם בתיק בתוך תיק כשצריך ליכנס לביהכ"ס^[6] ע"ש

Rishonim) both hold that on Chanukah, Hallel is said even in a beis avel. The Maharil disagrees, holding that it is not recited. Regarding halacha l'maaseh, the Mishnah Berurah (683:1) rules like the Maharil, while the Alter Rebbe (Shulchan Aruch HaRav 480:5) rules that Hallel is said.

It stands to reason that the root of this machlokes lies in the above chakirah – whether Hallel is omitted on Rosh Hashana because of the day's solemnity, or that of the person's.

A Proof from the Ramban

A proof to the Shulchan Aruch HaRav can be brought from the Ramban's hasagos on the Sefer HaMitzvos (shoresh 1), from which it seems that the simcha of Hallel stems from the day, not from the gavra.

There, the Ramban defends the Behag, who counted Hallel in his *minyán hamitzvos*. The Rambam had challenged this claiming that Hallel is only d'Rabbanan. How can it be counted among the mitzvos? In defense, the Ramban shows that the essential mitzva of Hallel is in fact d'Oraysa.

The Ramban explains that from the way Chazal discuss the recitation of Hallel during korban pesach and netilas lulav, it seems that they are in fact min haTorah. It may be a halacha l'Moshe miSinai, or possibly included within the mitzva of simcha regarding Yom Tov. The Ramban cites the *passuk* (Bamidbar 10:10), which states: *"u'v'yom simchaschem u'v'moadeichem...u'sekatem b'chatzotzros al oloseichem"* – “On your day of simcha and mo'edim... you shall sound the trumpets...” Though the *passuk* speaks of trumpets, the *ikkar* of *shirah* is through the mouth, with instruments serving only to enhance the sound.

The Ramban continues that in Maseches Arachin (11a), Chazal seek the source for shirah during korbanos, and answer: from the *passuk* (Devarim 28:47) *“tachas asher lo avadeta es Hashem Elokecha b'simcha uv'tuv leivav”* — avodah performed *b'simcha* is *shirah*. From this the Ramban derives that on Yamim Tovim as well, where the Torah commands simcha, *shirah*/Hallel is performed.

On the surface, it would seem the Ramban has not helped matters. If Hallel is merely an expression of simchas Yom Tov, why not simply include it within that mitzva — why does it stand as an independent mitzva at all? This difficulty, though, points to the answer: the Ramban understood the simcha of Hallel according to the first *tzad* of our *chakirah* — that it stems not from the *gavra's* own state of simcha, but from the day itself. Hallel, in other words, is not inherently a *ma'aseh* of simcha; rather, it is the manner in which one celebrates a day that is itself defined by simcha.

A Proof from Tosfos and the Machlokes with the Gr"a

Another *ra'aya* can be brought from Tosfos in Maseches Sukkah (46a) who raise the question of why Chazal instituted a *bracha* of *shehechiyanu* on many mitzvos but not on others — noting that *shehechiyanu* is said on sukkah and lulav, yet not on Hallel. Tosfos answer that *shehechiyanu* was instituted specifically for a mitzva that carries simcha. This implies that there is no simcha in reciting Hallel.

At first glance, this is difficult to understand: how can one say there is no simcha in Hallel, when Hallel in its very essence is an expression of simcha? Rather, it must be that Tosfos hold like the first *tzad* of the *chakirah*: there is no requirement that the sayer of Hallel himself be *b'simcha*; whatever aspect of simcha associated with Hallel is derived from the simcha of the day. Accordingly, Tosfos can rightly maintain that there is no simcha in the *ma'aseh* of amiras Hallel — unlike the simcha inherent in shofar, lulav, or matzah, *mitzvos zemaniyos* that are themselves acts of simcha.

Tosfos' answer, however, is not universally accepted. The Gr"a (Orach Chaim, siman 22, seif 1), in a lengthy discussion of the parameters of *shehechiyanu*, takes issue with Tosfos, arguing that it cannot be said that there is no simcha in Hallel — quite the contrary. The Gr"a offers an alternative resolution to the original question.

This *machlokes* aligns well with our chakirah: according to Tosfos, the simcha of Hallel derives from the simcha of the day; according to the Gr"a, the simcha of Hallel is inherent to the *ma'aseh* itself.

Returning to the Simcha of the Day

This is not to say that Rosh Hashana is not a day of simcha. The Shaagas Aryeh (simman 102) devotes a full teshuvah to this question and concludes clearly that Rosh Hashana carries a *chiyuv* simcha like any other Yom Tov. Acknowledging this, the Rambam explains that Rosh Hashana is not a day of *simcha yeseirah* — exceeding joy — as other Yamim Tovim are. Hallel is the expression of complete, untempered simcha before Hashem. The judgment of Rosh Hashana restrains that expression, and Hallel is therefore not said.

What emerges is a hybrid of simcha and *pachad*. The *passuk* (Tehillim 2:11) instructs, *“gilu b'readah”* – “rejoice with trembling.”

[ואגב עיין בשו"ת יביע אומר (ח"דיו"ד ס"כ"א אות ד')שפסק כדעת הרדב"ז וכתבדכן דעת השבות יעקב, ומיה נלידון שלו- שטרות כסף ישראליים שצילמו עליהם פסוקים מספר ישעיה (וכן נוגע לכסף "דולר" שלנו בארצות הברית שנכתבו עליהם שם השם בלע"ז) אם מותר להכניסם לבית הכסא- שכיון ששטר כסף הנ"ל מונחים בארנק או אפילו מונחים בכיסוי ללא כיסוי אחר, שפיר דמי להכנס בהם לבהיכ"ס, ואין זה חשש, ורק יש להזהר שלא יוציאם בגלוי לביהכ"ס.] והנה ע"פ כל הנ"ל הדין נותן דבעיתונים שלנו שיש בתוכם דברי תורה באמת יש להתיר למוחקם [ובפרט לפי מה שביארנו לעיל דכאילו התנה עליהם מתחילה שלא יחול עליהם קדושה] ורק אסור לזורקם לאשפה כיון דהוי בזוי, א"כ יש לומר דאם מכסה אותם בכיס ניילון אולי יש להתיר לזורקם לאשפה כיון שמכוסה, וכמו שהתיר הפוסקים הנ"ל להכניסם לבית הכסא אם מכוסה יפה. וכן מצאתי שכמו כן כתב הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א בשו"ת תשובות והנהגות ח"א ס' תקנ"ג, דאם מכסה אותו בשקית מותר לזורקם לאשפה דאינו נחשב בזיון.

שיטות הפוסקים להלכה הנה מצוי מאוד בזמננו עיתונים וכתבי עת המיעודים לדברי חולין וחדשות ובכל זאת מוגבל בו מדור מיוחד בשביל דברי הלכה ומוסר, וגם לפעמים הם כותבים שם השם בלשון ולע"ז כמו גא"ט וכדו'. וידוע שרוב בני אדם קוראים העיתונים אלה בבית הכסא ונזרקים לאשפה אחר שקראו אותם, וביארנו דיש לאסור זה כיון דהוי בזיון כתבי קודש. ואף אי אמרינן דיש תנאי מתחילה על העיתונים שלא לחול עליהם קדושה, עדיין א"א להכניס לבית הכסא ואח"כ לזורקם לאשפה, דהרי זה נחשב כתשמיש בזוי, וכמו שכתב בשו"ת לב יהודה (יו"ד ס' ט"ז)[7]. וכ"כ לאסור בשו"ת באר משה (ח"ג ס' קפ"ג) והניף ידו שנית לזה בח"ח (ס' קכ"ז). וכן החמיר בזה הגאון רבי מנשה קליין זצ"ל (בשו"ת משנה הלכות ח"ז ס' קפ"ג), הגר"ש אלישיב זצ"ל [קובץ תשובות ח"ב סימן ו'], והג"ר שמואל וואזנר שליט"א (ח"ה סימן קס"ב). וע"ע בשו"ת מנחת יצחק (ח"א ס' י"ז-י"ח). ורק הבאנו מהתשובות והנהגות דאם מכסה אותם בכיס ניילון אולי יש להתיר לזורקם לאשפה כיון שמכוסה, וכמו שהתיר הפוסקים להכניסם לבית הכסא אם מכוסה יפה.

[1] היינו דאף דהרמב"ם אינו מונה מצות דרבנן (וכמבואר ברמב"ם ספר המצוות שורש ראשון) אבל כשהוא מונה מצוה מדאורייתא הוא כולל גם דברים שהם מדרבנן, ולכן בנד"ד המצוה דאורייתא הוא שלא למחוק שמות השם וכלל הרמב"ם ג"כ סותר אבן ואיבוד כתבי קדש אף שהם אינם אלא מדרבנן. [2] ואין זה ראייה גמורה כי עיין בשו"ת בנין ציון ס' ס"ח דאף אם נקטינן כהש"ך (הובא לקמן) דמותר למחוק שם שנכתב בחול, עדיין יוכל לומר דהמזכירו לבטלה עובר על לאו, וכ"כ השדי חמד. וע"ע בשו"ת רע"א ס' כ"ה דשמות בלע"ז דינם ככנויים ע"ש. [3] והנכנסת דברי קודש לבית הכסא נחשב בזיון וכמבואר בשו"ת הרמב"ם סימן ז' ע"ש. [4] וראיתי בספר אבן האזל שם שהביא מהחיד"א דאין להתיר אלא דוקא כשלא נתכוון לכתוב ה', אלא שחשב לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל דל"ת והרי ה' כתוב, אבל נתכוון לכתוב ה' אע"פ שלא קידשו אסר למחוק. וכ"כ בס' בשערי דעה (ס' רע"ו סק"ה). אכן מבואר מהתשב"ץ והענין יצחק דיש להתיר בכל אופן שלא נתקדש השם. וכן האריך בזה בשו"ת יביע אומר ח"ד יו"ד סימן כ' אות ו' להוכיח דכן דעת רוב הפוסקים להתיר ע"ש. [5] אמנם לפי מה שביארנו לעיל בסימן ד' לדעת כמה פוסקים הבתי כסאות דזמננו נשתנתה דינם מזמן הש"ס, ובפרט לדעת הג"ר הענקין זצ"ל דדינם כמו חדר האמצע שבעמחק, אי"כ יש לעיין אם הכנסת כתבי קודש לביהכ"ס נחשב בזיון, ומסתמית הפוסקים משמע שהוא אסור בכל גווני. [6] ועיין בשו"ת ציץ אליעזר ח"א סימן ה' שביאר דיש לפסוק כדעת הרדב"ז (ובפרט דאינם כתב אשורית) אכן בספר מודפס אולי כדאי להתמיר שלא ליכנס בו בשישי אפשרות לכך, הגם שהרדב"ז מתייר מעיקרא דדינא גם בספר משניות, כי ניכר ונגרש בזה יותר ענין של פחיתות כבוד התורה. [7] וע"ע בשו"ת יברך דוד יו"ד ס' קט"ו שהאריך בזה.

בס"ד

Enter the world of halachah.

MEET OUR COURSES

Smicha

סמיכה

Get the support and flexibility you need to master Smicha in a robust, richly sourced curriculum

Chuppah v'Kiddushin

חופה קידושין

Explore the laws and customs of marriage, chuppah and more with world-renowned experts.

Shabbos

הנחת שבת

Learn Hilchos Shabbos in-depth, from theoretical halachah to practical shalosh.

Dayanus

דיינות וחושן משפט

Learn Shulchan Aruch like never before, from the Mishnah and Gemara all the way to contemporary Poskim.

Machon Smicha is the premier institute of halachah serving the English-speaking Torah community. Our mission is to enable and empower our learners to grow and succeed in their Torah learning, from the novice to the well seasoned.

Learn more & enroll: onlinemachon.com

עולם ההלכה
מכון
סמיכה
נגיש ככלי אחד

Flexible learning schedule

Dedicated teachers available at all times

Straightforward study guides

Step-by-step curriculum

Hashavas Aveidah

Responsibilities of a Finder | Rabbi Baruch Fried, Dayan Bais Havaad

The finder of a lost object has the halachic status of a custodian and he must take proper care of the object until he can return it to the owner. The Shulchan Aruch rules that the finder has the status of a paid custodian and is liable for theft or loss. Rema concludes that the halachah remains in doubt as to whether the finder is considered a paid or unpaid custodian.[1] According to both opinions, the finder is permitted to leave the object in a protected area of the owner's property without notifying the owner that it was returned. Additionally, if he puts it in an unprotected area of the owner's property, but the owner will be likely to come across it, he has fulfilled his obligation.[2]

Announcing a Find

If the finder does not know the owner's identity, he should announce the find of a lost object in the local shuls and batei medrash or similar public areas.[3] For example, objects found in an apartment building should be publicized by hanging signs near the elevators. One is not required to spend money to publicize the find, such as by placing paid ads in the media.[4]

When announcing the find of a lost object, one should identify what type of object it is. Any potential claimant must provide specific identifying marks, such as the precise weight, amount, or location, and must also produce character witnesses attesting that he is not a swindler. If the claimant is known to be a Torah scholar, the requirement of character witnesses does not apply. According to some opinions, if the claimant can identify highly specific details of the object, it should be returned to him even if he does not produce character witnesses.[5]

If no one comes to claim the object, the finder must keep it until the arrival of Eliyahu Hanavi. However, if the object can easily be replaced, or if it will devalue significantly, the finder should record the details of the object and its current value. He may then take the object for himself or dispose of it.[6]

Expenses and Rewards

The finder is obligated to return the item for free even if it involves significant effort. [7] However, if returning it will necessitate him to lose money or forgo a potential profit, he is not required to stop and return it. In that case, he may choose to return it and compel the owner to reimburse him for his effort, but not for the full lost profit. In the presence of the owner or three adult Jewish males (who constitute a de-facto Bais Din), the finder may stipulate that he be reimbursed for his loss of potential profit and compel the owner to do so, up to the value of the lost object.[8]

If the owner offers payment of his own accord, there is a dispute among the Acharonim as to whether the finder may accept it. Some Poskim write that if the finder states clearly that he is returning the object for free, and the owner says that he would like to pay him anyway, the money may be accepted.[9]

[1] C.M. 267:16

[2] C.M. 267:1

[3] C.M. 267:3

[4] R' Moshe Feinstein, cited in Hashavas Aveidah Kehalachah

[5] C.M. 267:4-7

[6] Igros Moshe C.M. vol. 2 45:4

[7] Rosh Bava Metzia 2:28

[8] Bava Metzia 30b, 31b

[9] Pischei Choshen Aveidah 8:1-2

In partnership with the Bais Haavod's Yorucha Program To learn more about Yorucha visit yorucha.org

What is The Responsibility of a Shomer Aveidah?

| Rav Baruch Fried

Question: What are the responsibilities of one who picks up an aveidah?

Answer: Obviously, the goal of one who picks up an aveidah is to reunite the item with its owner, which means he has a responsibility of hachrazah to try to find the owner.

In the interim, he has the obligations of a shomer. If he's negligent and the item is damaged or lost, he will be responsible to pay for the item. In addition, there is a machlokes in the Gemara regarding whether he has the status of a shomer chinam or a shomer sachar. If he is a shomer sachar, he has a higher level of responsibility and would also be liable if the item is lost or stolen.

The Mechaber rules that he is a shomer sachar, while the Rema cites the opinion that he is a shomer chinam. Rav Shamshon Rafael Hirsch explains that practically speaking he has a personal obligation to provide the level of shemirah of the shomer sachar, but if something actually happens to the item, he only has the liability of a shomer chinam.

The Steipler Gaon said of himself that he was always very careful to lock the door to his apartment when he left. He explained that visitors would often leave behind pens in his house. As a shomer aveidah, he is responsible to keep the door locked as a shemirah for the items.

Kneeling On Rosh Hashana And Yom Kippur

| Rabbi Chaim Avraham Zakotinsky

1) On Rosh Hashana and Yom Kippur it is customary to kneel and bow one's head to the ground during the tefillah of Aleinu.

It is biblically forbidden to prostrate with outstretched arms and legs on a stone floor. Chazal forbade complete prostration on all types of floors (carpeted etc.) and they forbade even kneeling (without outstretched limbs) on stone floors. (M.B. 131:40)

2) Therefore, if the shul has a stone floor one must cover the surface upon which he kneels. (Tomorrow we will iy"h discuss what are must one cover) (See Shulchan Aruch 131:8 and M.B. 40) There are some opinions who maintain that it is preferable to cover the floor no matter what material it is made of. This is the why the common custom is to cover the ground even if it is carpeted. (Mateh Efraim 621:14)

3) The poskim explain that a separation is required between one's face and the ground, not a separation between the knees and the ground. (See Avnei Yashfei 2:7:5 and Netai Gavriel R.H. page 393)

4) When kneeling during davening on Rosh Hashanah and Yom Kippur one may use his tallis as a separation between his face and the floor. (Elya Rabba 131:14 and Shaar Hatzion 44. For further explanation see Avnei Yashfei 2:7:3)

5) Women are included in the prohibition of kneeling on the ground. Therefore, if a woman kneels on Rosh Hashana she must cover her face. (See Chinuch 349)

6) Some women have the custom to kneel and some do not. One should follow her custom. (See Rivevos Ephraim 3:421:2, Beis Avi 3:72 and Netai Gavriel Yom Kippur)